NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

____

(miestas / rajonas, mokykla)

______ klasės mokinio (-ės) ____

(vardas ir pavardė)

GIMTOJI KALBA (BALTARUSIŲ)
РОДНАЯ МОВА (БЕЛАРУСКАЯ)

Mokyklinio brandos egzamino užduotis
Pagrindinė sesija

Trukmė – 4 val. 15 min. (255 min.)

NURODYMAI

- Pasitikrinkite, ar egzamino užduočių sąsiuvinyje nėra tuščių lapų arba kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Užrašykite savo miestą / rajoną, mokyklą, klasę, vardą ir pavardę tam skirtoje užduoties sąsiuvinio vietoje.
- Rašykite aiškiai, įskaitomai juodai rašančiu tušinuku. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima. Neaiškiai parašyti, pribraukyti, už ribų parašyti atsakymai vertinami 0 taškų.
- Atlikdami teksto suvokimo užduotis (II egzamino dalis), į klausimus atsakykite glaustai ir aiškiai. Jūsų atsakymai turi tilpti paliktose eilutėse.
- III egzamino dalyje pateiktos trys rašinio temos ir du tekstai interpretacijai. Įdėmiai juos perskaitykite, pasirinkite ir parašykite vieną rašinį arba vieną teksto interpretaciją.
- Turite parašyti 250–400 žodžių (A4 formato 1,5–2 psl.) tekstą. Vertinant bus atsižvelgiama ir į darbo apimtį. Švarraštyje suskaičiuokite žodžius. Paraštėje **pažymėkite 250 žodžių ribą**.
- Jeigu pirmiausia rašote juodraštyje, pasilikite pakankamai laiko darbui perrašyti į švarraštį. **Juodraštis nebus tikrinamas ir vertinamas.**

Linkime sėkmės!

VERTINIMAS

II dalis (teksto suvokimas)	**III dalis (teksto kūrimas)**	**TAŠKŲ SUMA**
30 taškų	40 taškų	70 taškų

Vertinimo komisija: ______________________________

(parašas, vardas ir pavardė)

____

(parašas, vardas ir pavardė)

____

(parašas, vardas ir pavardė)

© Nacionalinė švietimo agentūra

II egzamino dalis

TEKSTO SUVOKIMAS

Прачытайце тэкст і выканайце змешчаныя пасля яго заданні.

I Кожная цывілізаваная краіна мае майстроў слова. Яны не толькі дораць ёй шырокую вядомасць, але і паказваюць у сваіх творах характар роднага народа, яго гістарычны лёс.

II Наша родная Беларусь таксама мела і мае летапісцаў і прарокаў. Хто такія Янка Купала, Якуб Колас, Максім Багдановіч, Максім Гарэцкі, Алесь Гарун, Кузьма Чорны? Толькі паэты і празаікі? Не, гэта яшчэ і ўніклівыя празарліўцы, і самаадданыя абаронцы інтарэсаў роднага краю.

III Сярод майстроў слова па праву заняў пачэснае месца і Васіль Быкаў, пісьменнік з сусветным прызнаннем. Што забяспечыла яму абсалютны аўтарытэт і ўстойлівы давер не толькі інтэлектуалаў з далёкіх і блізкіх дзяржаў, але і мільёнаў чытачоў усіх кантынентаў?

IV Перш за ўсё, безумоўна, выключны талент, той “божы дар”, які даецца нячаста і здольны ператрываць усё. Васіль Быкаў не адкідаў пагардліва традыцыі класікаў. Ён ашаламляў сваіх прыхільнікаў праўдаю і глыбінёй спасціжэння паводзін чалавека ў так званых экстрэмальных абставінах. Яго героі – радавыя салдаты. Яны зусім звычайныя людзі. Сітуацыя на мяжы жыцця і смерці вымушала іх рабіць выбар на карысць дабра ці зла. Кожны з гэтых людзей, такі падобны да іншых у будзённых умовах, раптам раскрываецца для нас нечакана і непаўторна. Васіль Быкаў бязлітасна праўздзіва выпісвае чалавека: у праяўленні то дабрыні, працавітасці, мужнасці, а то і пакорлівасці ды хістання.

V Пісьменнік ваеннай тэмы, Васіль Быкаў сам прайшоў і прапоўз горкае поле вайны пад грукат снарадаў і лязг танкаў, удосталь наглытаўся парахавога дыму і горкіх слёз, пахаваў многіх сяброў і загаіў не адну рану. Ён мае і асабістае, асаблівае права “судзіць” вайну і смела спавядацца перад чыстай памяццю загінуўшых. Можа, адсюль той стрыманы, схаваны недзе ў дальніх куточках свядомасці крык у абарону чалавечнасці і жыцця, які чуецца амаль на кожнай старонцы быкаўскай прозы.

VI Гэта вялікае шчасце – жыць у адным часе, на адной зямлі з такімі асобамі, з такімі выдатнымі майстрамі! Ёсць каму верыць, ёсць кім захапляцца.

Паводле Г. Бураўкіна

Заданні да тэксту

	Балы I	II	III

1. Вызначце стыль тэксту.

____

(1 бал)

2. З прыведзеных ніжэй асаблівасцей стыляў літаратурнай мовы выберыце тыя, якія ўласцівы гэтаму стылю.

А – эмацыянальнасць
Б – шмат тэрмінаў
В – ацэначная лексіка
Г – клічныя, пытальныя сказы
Д – дакладнасць
Е – слэнг
Ж – моўныя штампы

(3 балы)

3. Кожную з гэтых асаблівасцей праілюструйце адным прыкладам з тэксту.

____
____
____
____
____
____

(3 балы)

4. Абапіраючыся на змест І-га абзаца, вызначце ролю мастацкай літаратуры ў нацыянальнай культуры:

1) ____
2) ____
3) ____

(1,5 бала)

5. Пісьменнікі ствараюць мастацкія творы. Але Г. Бураўкін выдзяляе яшчэ адну важную іх ролю ў грамадстве. Якую? Адкажыце словамі тэксту.

____
____

(1 бал)

Сума балаў за заданні 1–5 *(макс. 9,5 бала)*			

	Балы	
I	*II*	*III*

6. Чаму Г. Бураўкін называе беларускіх пісьменнікаў-класікаў “летапісцамі і прарокамі”?

___

___

___

(2 балы)

7. Прадоўжыце рад імёнаў, пералічаных аўтарам артыкула ў II абзацы, трыма прозвішчамі беларускіх пісьменнікаў, вартых звання “майстар слова”.

___

___

(1,5 бала)

8. Ці любога аўтара мастацкага твора можна назваць “майстрам слова”? Аргументуйце свой адказ.

___

___

___

(2 балы)

9.1. Васіль Быкаў не адкідаў традыцыі класікаў. А назавіце пісьменніцкія арганізацыі XX ст., члены якіх адмаўляліся ад створанай да іх мастацкай літаратуры.

___

(1 бал)

9.2. Мастацкім крэда якой з гэтых арганізацый былі словы *У рожкі са старымі*?

___

(1 бал)

10. Назавіце галоўную тэму твораў В. Быкава.

___

(1 бал)

11. Якія асаблівасці пабудовы сюжэтаў твораў В. Быкава вылучае аўтар артыкула?

___

___

___

___

(2 балы)

Сума балаў за заданні 6–11 *(макс. 10,5 бала)*			

	Балы I	II	III
12. Абапіраючыся на тэкст, адкажыце, у чым праяўляецца псіхалагізм твораў В. Быкава. ____ ____ ____ *(2 балы)*	__	__	__
13. Пералічыце, што, на думку Г. Бураўкіна, забяспечыла В. Быкаву сусветнае прызнанне. 1) ____ 2) ____ 3) ____ 4) ____ *(2 балы)*	__	__	__
14.1. З ІІ-га абзаца выпішыце два словы-сінонімы. ____ *(1 бал)*	__	__	__
14.2. З ІV-га абзаца выпішыце сінонім да слова *талент*. ____ *(1 бал)*	__	__	__
15. Запішыце тры азначэнні да слова *давер*. ____ ____ *(1,5 бала)*	__	__	__
16. Выпішыце з тэксту пяць запазычаных слоў. ____ ____ *(2,5 бала)*	__	__	__
Сума балаў за заданні 12–16 *(макс. 10 балаў)*			

АЦЭНКА ВЫКАНАННЯ ТЭСТА

	Макс. сума	Члены камісіі		
		I	II	III
Сума балаў за заданні 1–5	9,5			
Сума балаў за заданні 6–11	10,5			
Сума балаў за заданні 12–16	10			
Сума балаў	30			
Акругленая сума балаў	30			

III egzamino dalis

TEKSTO KŪRIMAS

З прапанаваных трох тэм сачыненняў і двух тэкстаў для інтэрпрэтацыі Вы павінны выбраць адну тэму альбо адзін тэкст і напісаць працу.

Ваша праца павінна быць аб'ёмам 250–400 слоў (1–2 старонкі фармата А4). У чыставіку ад пачатку працы адлічыце 250 слоў, пазначце месца, дзе яны заканчваюцца, і запішыце гэтую колькасць на палях.

ТЭМЫ САЧЫНЕННЯЎ

1. Кніга, якую будуць чытаць заўсёды. Якая яна?

2. Што дапамагае чалавеку ўзвысіцца над смерцю? (Па творах В. Быкава)

3. Праблема “бацькі і дзеці” ў беларускай літаратуры.

ТЭКСТЫ ДЛЯ ІНТЭРПРЭТАЦЫІ

4. Максім Танк

Ты яшчэ толькі намёк на чалавека,
Калі ва ўсім спадзяешся на маці;

Ты яшчэ – чвэрць чалавека,
Калі ва ўсім спадзяешся на дружбу;

Ты толькі – паўчалавека,
Калі ва ўсім спадзяешся на любоў, –

І толькі тады становішся чалавекам,
Калі ўсе могуць спадзявацца
На цябе.

1981

5. Васіль Зуёнак

Рабіна –
Восені рыбіна
Чырванапёрая –
Трапеча ў імглістай стыні.
Рабыня
Вятроў –
Ты сталася мне апораю
У мітуслівай людской пустыні...
Густыя –
Луской

Шапатлівай –
Лісты а-
па-
да-
юць,
Як дні залатыя,
Мае незваротныя.
З табою
Абое шукаем сустрэч нешчаслівых,
Абое – сыходзімся, як маладыя, –
Абое – смяротныя...
З табой мы
Горкай часінаю,
Блуднай, знявечанай,
Ратуемся разам ад ліха:
Ты боль мой
Спагадай рабінавай,
Я твой – чалавечаю
Ціха
Вылечваю...

ЧАРНАВІК

Працяг чарнавіка на 10-й старонцы

ЧЫСТАВІК

I II III

Працяг чыставіка на 11-й старонцы

Працяг чарнавіка

Працяг чыставіка

I *II* *III*

Працяг чыставіка на 12-й старонцы

Працяг чыставіка

I II III

III частка (сачыненне)				Сума балаў
Змест	Структура тэксту	Стыль мовы	Граматнасць	
20 балаў	4 балы	4 балы	12 балаў	40 балаў